Nieuwsbrief

Landschapsbeheer Oss | Juni 2026 | Jaargang 28 | Nummer 106
Redactie | Tolstraat 3, 5342 NH Oss | redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Contact

Landschapsbeheer Oss
Tolstraat 3
5342 NH Oss
I www.landschapsbeheer-oss.nl
E info@landschapsbeheer-oss.nl

Voorzitter
Harry Peters
T 06-53130585
E voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Secretaris
Leo de Hoogt
T 06-52607320
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Penningmeester
Jan Ploegmakers
T 0412-641500
E penningmeester@landschapsbeheer-oss.nl

P&R
Vacant

Redactie & Website
Richard Ceelen
T 06-54218521
E redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Juridisch Adviseur
Maarten Furnée
T 0412-454204
E juridischadviseur@landschapsbeheer-oss.nl

Werkplaats Natuur, Landschap & Cultuurhistorie
Henk Smouter (Projectcoördinator)
T 06-54288252
E hs@werkplaatsnlc.nl

Coördinator Beheer
Tonnie van Hooff (Projectcoördinator)
T 06-37456820
E tvh@werkplaatsnlc.nl

Landerij VanTosse
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Administratie
Henk van den Oever
T 0412-633443/06-22331836
E administratie@landschapsbeheer-oss.nl

De Stichting Landschapsbeheer Oss is gevestigd te Oss en ingeschreven bij KvK Oost-Brabant onder nummer 17105068 Rabobank Oss, NL94 RABO 0170 4198 94

Inhoudsopgave

Beste vrijwilliger en lezer 2
Het nieuwe werken 3
Werken, groeien en ontmoeten bij Landerij VanTosse 4
Lofzang op zevenblad 5
Beste beheerder van bloemenwei 5
Verse groente en kruiden 5
Natuurtuin in Landerij VanTosse 6
Groene ruimten 6
Hernieuwde aandacht voor cultuurhistorie 7
Groep Kessel 8
Hof van Oss 8
Landschapsacademie en overige opleidingen 9
Ranonkelfamilie 10
Webapp ondersteunt vrijwilliger om veilig te werken 11
Grote dassenburcht bij Keltenbosje Oss 13
Bescherming das 13
Maaitreintje compleet 14
Terugblik Landschapsacademie das, otter en bever 14
Ommetje Keent 15
Terug in de tijd bij Ossermeer-Bos 16
Heggen hebben ook ondergronds positief effect 16
Stimuleringsregeling Landschap 17
Maaitips Staatsbosbeheer 18
Let op met maaien! Broedende patrijzen 19
Fotocollage foto's Wim Godding 20
Wandel- en fietstochten met IVN-natuurgids 21
Laat Oss bloeien! 21
Werkgroep Landschapsbeheer 23

Colofon

Nieuwsbrief Landschapsbeheer Oss
Juni 2026, jaargang 28, nummer 106, oplage 600.

Redactie
Richard Ceelen, Jan Oomen, René van Dorst, Henk Buijks
Email: redactie@landschapsbeheer-oss.nl
Redactieadres: Tolstraat, 5342 NH Oss
Druk: Kluytmans Drukwinkel bv Oss

Kopij
De sluitingstermijn voor kopij voor de volgende nieuwsbrief is 1 september 2026.

Foto's voorpagina
Boven: De Dam in Lithoijen (foto: Johanna Ceelen)
Onder: Uitkijk over het water op de Meerdijk (foto: Wim Godding)

Beste vrijwilliger en lezer,

Hoe staan we ervoor?

Op dit moment lopen er gesprekken met het waterschap om werk binnen te halen en het toekomstige beheer van het Bos van Oss biedt kansen. De samenwerking met het Hof van Oss biedt kansen bij het samen delen van activa.
Door veel werkaanbod buiten de reguliere contracten, hebben we voldoende werk. Denk aan het Bos van Oss en het Heggenvlechten.

Naast de reguliere werkzaamheden in de tuinderij, voedsel bos, het cranberryveld, hopveld, graanakkers en de werkzaamheden die voortvloeien uit het landschapsbeheer voor de gemeente Oss.

Deze laatste activiteit heeft sinds 2022 onder druk gestaan door een besluit van de landelijke overheid en dus voor de gemeente Oss, om volgens het ecologisch werkprotocol te gaan werken.

Als organisatie hebben wij onvoldoende beseft dat deze nieuwe werkwijze voor ons op korte termijn behoorlijke gevolgen heeft voor de wijze van werken. Veel meer verslaglegging, monitoring vooraf en achteraf door anderen, meer indirecte kosten en inschakeling van een ecoloog. De gemeente vindt, dat wij desondanks geen vergoeding krijgen voor al deze kleinschaligheid kosten.

Daarnaast vond de gemeente dat Schapenbegrazing en andere behandeling in Vorstengrafdonk en op Paalgraven beter voor de biodiversiteit is, waardoor het werk daar voor onze vrijwilligers kwam te vervallen. Later verdwenen ook de Lithsewaard en andere terreinen. De Kesselsewaard dreigde uit de overeenkomst te worden gehaald. Kortom de verhoudingen stonden op behoorlijke spanning.

Na een aantal bijeenkomsten in het gemeentehuis komt er uiteindelijk toch witte rook uit de schoorsteen en vooralsnog kregen wij de gebieden die eerder werden geschrapt weer terug, wij zijn daar nu over in overleg met de gemeente. De contacten en reguliere overleg met de gemeente lopen via Jan de Graaf. De werkleiders en Tonnie ondersteunen Jan daarbij.

Zo gauw alle ruim 50 werkgebieden uit de beheerovereenkomst met de gemeente in kaart zijn gebracht volgens het ecologische werk protocol, denken wij door de dan ontstane routine er mee vooruit te kunnen. De kleinschaligheid kosten blijven een punt van zorg.

Financieel hebben we de afgelopen twee jaar onze kosten onder andere teruggebracht door het teruggeven van de grote maaigebieden en aanpassingen van de pacht tarieven. Wij staan er redelijk voor en kunnen nu nadenken over noodzakelijke investeringen in duurzaam werkmaterieel (diesel vervanging?), opleidingen en natuur.

Vijfjarenplan

Het vijfjarenplan is nog steeds actueel en graag dagen wij u uit om nog eens door de onderstaande punten te lezen en ons te steunen met concrete voorstellen.

Stichting Landschapsbeheer Oss
Vijfjarenplan 2024-2028

Sterkte

- Vrijwilligersorganisatie met professioneel kader
- Grote groep betrokken vrijwilligers waarop een beroep kan worden gedaan
- Onafhankelijke positie geeft speelruimte om kansrijke initiatieven te ontwikkelen die anders mogelijk niet kunnen worden uitgevoerd
- Door “bottom-up” benadering is sprake van hoge betrokkenheid bij het werk
- Veel afwisselend werk
- In staat zeer economisch te werken door de inzet van vrijwilligers
- Grote uitvoeringscapaciteit voor projecten
- Meerdere inkomstenbronnen
- Zorg voor continue opleiding en veiligheid van de vrijwilligers
- Goede samenwerking met overheden en maatschappelijke organisaties

Zwakte

- De noodzaak om organisatieveranderingen door te voeren in een groeiende organisatie
- De vanzelfsprekendheid dat wij de projecten uitvoeren is er niet meer
- Kwetsbaarheid voor sommige functies
- Grote werkdruk in bepaalde periodes
- De leeftijdscategorie waarin de vrijwilligers vallen noopt tot een actieve werving van nieuwe vrijwilligers
- Risico een in zichzelf gekeerde organisatie te worden
- Nog te weinig vrijwilligers uit de “nieuwe dorpen” van de gemeente Oss
- Onderhoud wordt routine
- Structureel verlies Landerij van Tosse doordat de opbrengsten onvoldoende zijn om de pachtkosten en de teeltkosten te dekken

Bedreigingen

- Over overeenkomsten voor werk in het buitengebied moet steeds opnieuw onderhandeld worden
- Onduidelijkheid in de relatie met de gemeente Oss m.b.t. algemene advisering en voorbereiding/uitvoering van natuurprojecten
- Door bezuinigingen op natuur en landschap kan het aantal door de overheid uitbestede projecten afnemen
- Verhoging van de pensioenleeftijd, waardoor de beschikbaarheid van vrijwilligers zou kunnen afnemen

Kansen

- Door vraag vanuit maatschappelijke instellingen kunnen jongeren en werkzoekenden een werkplek krijgen, waardoor niet alleen een beroep op vrijwilligers hoeft te wordt gedaan
- Intensivering van de contacten met potentiële opdrachtgevers (provincie, waterschap, gemeente Oss, particulieren) moet leiden tot een bestendige orderportefeuille van projecten en beheerobjecten
- Samenwerking met andere instellingen binnen onze gemeentegrenzen biedt mogelijkheden voor uitbreiding van activiteiten.

Heel veel tekst deze ronde, maar daardoor niet minder belangrijk.

Met vriendelijke groet
Harry Peters

Het nieuwe werken

Op 7 mei j.l. hadden we onze jaarlijkse vrijwilligersdag, deze keer op kasteel Tongelaer in Mill. Geweldige ontspannen dag, prachtige omgeving, lekker eten, grote opkomst, dik voor elkaar allemaal. In het programma was ook ruimte ingepast voor informatie-uitwisseling vanuit het bestuur naar de vrijwilligers, er was daarbij volop ruimte voor interactie. Vorig jaar was er geen vrijwilligersdag, niet omdat we dit vergeten waren, maar vorig jaar was een beetje een roerig jaar, en het bestuur wilde niets liever dan met een positieve blik naar de toekomst kijken en dit mededelen aan de vrijwilligers.

Goed toeven op het terras van kasteel Tongelaar in Mill

We staan er goed voor

Eind vorig jaar moest de epiloog voor deze positieve blik nog geschreven worden, vandaar uitstel van het uitje naar dit voorjaar. Onze voorzitter was dan ook zeer verheugd om nu in zijn openingszin al meteen duidelijk te maken dat we er goed voorstaan. Bedoeld daarmee was vooral het gegeven dat er inmiddels enige rust is ontstaan in het nieuwe werken vanuit de 4-jarige natuuronderhoudsovereenkomst met de gemeente Oss, alsmede de goed lopende werkafspraken met overige partners zoals Natuurmonumenten, Waterschap Aa en Maas en Brabants Landschap en een groeiend aantal particulieren met ruime natuurgebieden waarvan het onderhoud deels aan ons is overgedragen.

In veel locaties werkzaam

Om een indruk van de omvang daarbij te geven, we hebben plm. 50 natuurlocaties van de gemeente Oss in onderhoud en eenzelfde aantal locaties van de overige opdrachtgevers. Behalve deze vaste onderhoudscontracten en afspraken zijn er nog de diverse projecten. Zo hebben we de afgelopen 2 jaar ruim 16 ha Bos van Oss aangelegd, en hebben we in Keent een project lopende om 3 km Maasheggen aan te leggen en is in Berghem/Koolwijk een project in voorbereiding om komend plantseizoen maar liefst 7 km heg met vele bomen daartussen aan te leggen. Voor Project Ervenplus i.o. van Brabants Landschap hebben we een paar honderd nestkasten in onze eigen timmerwerkplaats gemaakt en vele bomen en struiken geleverd. En voor Project Stila (Stimuleringsregeling Landschap), ook van Brabants Landschap, zijn we partner op afroep. Vanuit het laatste Vogelvluchtproject is nog een flink restbudget beschikbaar, voldoende om nog eens plm. 200 bomen "aan de man" te brengen. Inmiddels zijn we ook vaste partner van het Arboretum bomenpark in Geffen en hebben we naast ons eigen herinneringsbos in de Stelt recent ook een herinneringsbos/geboortebos aangelegd in de Spaanderstraatse Akkers in Berghem.

Andere activiteiten en Landerij VanTosse

Behalve al deze "landschapsactiviteiten" onderhouden we ook nog eens plm. 1000 km aan bewegwijzering van alle fiets en wandelroutes binnen onze gemeente. En dan hebben we het nog niet gehad over de Landerij VanTosse, inmiddels uitgegroeid van een project tot een zeer omvangrijke loot aan de Landschapsbeheer Oss organisatie waar gemiddeld zo'n 45 vrijwilligers hun vaste stek hebben. Onderdelen van de Landerij zijn uiteraard het paradijselijke gebied van de heemtuin met daarop het tuingebouw, maar ook is er het cranberryveld, het hopveld, het voedselbos in opbouw en de vele landbouwpercelen waarop ecologisch verantwoord landbouw wordt bedreven.

Omheining en wortelresten verwijderen op het cranberryveld

Belang van vele vrijwilligers

De omvang van ons werkpakket, zoals bovenstaand op hoofdlijnen beschreven, hebben we altijd in de pas laten lopen met de beschikbaarheid van het aantal vrijwilligers, we zijn en blijven immers een vrijwilligersorganisatie zonder winstoogmerk en geen aannemer. Ons doel is met onze inzet een bijdrage te leveren aan aanleg en onderhoud van het natuurlandschap binnen de gemeente Oss. De belangrijkste instrumenten om hier uitvoering aan te kunnen geven zijn de vrijwilligers. Inmiddels hebben we 215 gemotiveerde vrijwilligers ingeschreven staan, samen goed voor ruim 25.000 "werkuren" in 2025. En daar zijn we heel erg trots op en doen we met z`n allen samen wekelijks of eigenlijk dagelijks ons best om dit zo te houden. Behalve de waarde van deze inzet voor de natuur in Oss is de maatschappelijke waarde van deze inzet van en voor al deze vrijwilligers van onschatbare waarde geworden.

Nog veel uitdagingen

Boven dit artikel is als insteek "het nieuwe werken" geschreven. Dit heeft uiteraard een aanleiding. De aanleiding zit hem in de uitdaging om hetgeen bovenstaand is beschreven over de aard en omvang van ons werkpakket toekomstgericht vol te kunnen houden. In het op dit moment vigerende bestuurlijke 5-jarenplan van Landschapsbeheer is een zgn. "SWOT analyse" opgenomen, ofwel een opsomming van sterke en zwakke punten van onze organisatie. Op je lauweren rusten en blijven pronken met wat je allemaal hebt bereikt kan een grote valkuil zijn voor de zwakkere onderdelen van je dagelijks bestaan. En ja, er zijn best wat aandachtspunten waaraan gewerkt moet of mag worden om het lijfsbehoud veilig te stellen. Tijdens het interactieve deel bij de informatie-uitwisseling op de vrijwilligersdag zijn daarbij enkele goede tips aangereikt waar het bestuur beslist mee aan de slag kan.

Ook nog zorgen

Ook werden er zorgen uitgesproken over de huidige werkwijze zoals die ervaren wordt op de wekelijkse werkdagen. En inderdaad, daar zit een flinke uitdaging waar we inmiddels al uitgebreid mee aan de slag zijn gegaan. Bedoeld wordt de nieuwe 4 jarenovereenkomst welke is afgesloten met de gemeente waarbij de aandacht vooral gericht is op sec het natuurbeheer i.p.v. iets breder natuur- en landschapsbeheer, en ons nieuwe werkbudget in relatie tot deze vermindering van activiteiten voor de komende jaren met bijna 30% is verlaagd. Ook de juridische inpassing van onze activiteiten op basis van werken conform de gedragscode "soortenbescherming natuurbeheer voor gemeenten" en het daaraan gekoppelde ecologisch werkprotocol stellen behoorlijke eisen aan en vergt flinke aanpassingen in de wijze waarop we de laatste 12 jaar min of meer zorgeloos hebben kunnen werken. Het zij zo, vanuit de gemeente gezien begrijpelijk allemaal, de wens om tot een integrale samenwerking tussen gemeente, IVN en Landschapsbeheer te komen is er met alle goede bedoelingen van eenieder zeker niet minder om geworden, maar de uitdaging is flink.

Tonnie van Hooff, coördinator beheer

Werken, groeien en ontmoeten bij Landerij VanTosse

Wie Landerij VanTosse bezoekt, merkt het meteen: hier hangt iets bijzonders in de lucht. Er heerst een sfeer van een plek waar iedereen welkom is. Het geluid van mensen die samen aan het werk zijn. Midden tussen de groenten, bloemen en fruitbomen draait het bij Landerij VanTosse niet alleen om oogsten uit de tuin, maar vooral ook om mensen.

Levendige ontmoetingsplek

Met zo'n 45 enthousiaste vrijwilligers is de Landerij een levendige ontmoetingsplek in een groene en gezonde omgeving waar samen werken vanzelf samen leven wordt. Iedereen draagt op zijn eigen manier bij aan het onderhoud, het verzorgen en oogsten van gewassen in de groentetuin met natuurlijk ook gezellig koffiedrinken tussendoor. Zo is de Landerij uitgegroeid tot een plek waar ontmoeten, ontwikkelen en meedoen centraal staan.

Plek waar je mee mag doen

Voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt biedt Landerij VanTosse werkervaringsplekken in een veilige, groene en ontspannen omgeving. Geen hoge prestatiedruk, maar ruimte om stap voor stap weer mee te doen en de kans om opnieuw vertrouwen op te bouwen, structuur te vinden en werkervaring op te doen.
Er wordt gekeken naar mogelijkheden in plaats van beperkingen. Of iemand nu wil werken aan arbeidsritme, sociale contacten, taalontwikkeling of zelfvertrouwen: er is altijd passend werk te vinden.

Groeien in eigen tempo

Sommige deelnemers komen één dagdeel per week, anderen meerdere dagen. Samen met de vaste vrijwilligers vormen zij een team waarin iedereen meetelt. Naast het samenwerken zijn minstens zo belangrijk de gesprekken onderweg en het plezier van buiten bezig zijn.
De gemiddelde duur van een werkervaringsplek ligt tussen de drie en zes maanden. Sinds 2016 hebben al tientallen deelnemers via de Landerij VanTosse ervaring opgedaan en nieuwe stappen gezet naar regulier werk, naar ander vrijwilligerswerk of hebben gekozen als vrijwilliger verbonden te blijven aan Landerij VanTosse.
Een bijzonder voorbeeld waren de statushouders uit Eritrea die via gemeente Oss tussen 2016 en 2018 bij de Landerij aan de slag gingen. Voor hen werd de tuin niet alleen een werkplek, maar ook een plek om de taal te oefenen, mensen te ontmoeten en zich thuis te voelen.

Samen sterk met partners uit regio

Landerij VanTosse werkt samen met verschillende organisaties in de regio Oss, waaronder gemeente Oss, GGZ, IBN en diverse re-integratiebureaus zoals Luna Colma, Met Ambitie!, Sterker Werkt, Libra Arbeidsexpertise, PerspectiefPlus, Thuis in Oss, MarcadusBV, Amplooi en Peijnenburg re-integratie.

Professionele begeleiding

Dankzij die samenwerking krijgen deelnemers professionele begeleiding én een plek waar zij zich welkom voelen. De voortgang wordt regelmatig besproken tijdens werkbezoeken en evaluaties, waarbij altijd rekening wordt gehouden met de mogelijkheden en belastbaarheid van de deelnemer.

Meer dan tuin

Landerij VanTosse is inmiddels veel meer dan een pluktuin of groentetuin. Het is een plek waar mensen opnieuw ritme vinden, zelfvertrouwen opbouwen, elkaar ontmoeten, onderdeel worden van een gemeenschap en daardoor stap voor stap vooruit kunnen. Of zoals vrijwilligers het zelf vaak zeggen: Je komt hier misschien om te werken in de tuin, maar je gaat vooral naar huis met nieuwe energie.

Met aandacht, vertrouwen en ruimte voor persoonlijke ontwikkeling levert de Landerij VanTosse als maatschappelijke organisatie een waardevolle bijdrage aan participatie in de regio Oss.

Henk Smouter

Lofzang op zevenblad

O trouwe bodembedekker, onvermoeibare groeier,
kampioen in doorzettingsvermogen en groene levenslust
wat worden wij tuiniers toch vaak ondankbaar.

Waar anderen voorzichtig ontkiemen,
aarzelend wachten op zon en aandacht,
daar verschijn jij. Overal.
Vol overtuiging. Vol energie.
Een plant met ambitie.

Men noemt je onkruid.
Maar is dat niet vooral jaloezie?
Want welke andere plant weet met zó weinig moeite
een complete tuin naar zijn hand te zetten?

En dan die bloemschermen
luchtig wit, dansend boven het groen,
alsof je zeggen wilt:
"Kijk eens hoe sierlijk overgave kan zijn."

Je vraagt geen mest, geen complimenten,
geen zorgvuldig tuinplan.
Je groeit. Je leeft. Je neemt ruimte.
Misschien ben jij wel de meest moderne plant van allemaal.

Henk Smouter, (deze lofzang ergens gevonden)

Bloeiend zevenblad (foto: Henk Smouter)

Beste beheerder van bloemenwei

Wie droomt van een kleurrijke bloemenweide en zoemende insecten, denkt misschien aan zaaien, maaien en geduld. Maar de echte held van een biodiverse bloemenwei is een bescheiden plantje dat vaak over het hoofd wordt gezien: de kleine ratelaar (Rhinanthus minor). Een klein geel bloemetje, een slanke stengel en na de bloei met rammelende zaaddoosjes op een steeltje. Zo lijkt het plantje misschien onschuldig, maar in werkelijkheid is de kleine ratelaar misschien wel de slimste terreinbeheerder van de bloemenweide. De kleine ratelaar doet iets waar veel natuurliefhebbers, hoveniers en ecologen jarenlang hun best voor doen. Hij brengt evenwicht terug in graslanden. En dat doet hij helemaal zelf.

Plant met slim trucje

De kleine ratelaar is een zogenaamde halfparasiet. De plant leeft namelijk deels mee op de wortels van gras. Terwijl het gras fanatiek probeert door te groeien, tapt de kleine ratelaar ongemerkt wat energie af. Vooral sterke en snelgroeiende grassoorten krijgen daardoor minder kans om alles te overwoekeren. En waar grassen minder dominant worden, ontstaat ruimte en krijgen bloeiende kruiden een kans. En waar bloemen verschijnen, volgt de rest vanzelf: bijen, vlinders en andere insecten. Het saaie grasland komt letterlijk tot leven.

Naam zegt het al

Wie de uitgebloeide plant in de zomer voorzichtig schudt, hoort een zacht geratel. Dat geluid komt van de rijpe zaadjes in de opgeblazen zaaddoosjes. Daar dankt de plant zijn bijzondere naam aan. Voor kinderen is het vaak een leuke ontdekking tijdens een wandeling door een bloemenveld.

Geduld en goed beheer

De kleine ratelaar vraagt wel om het juiste beheer. De zaden van de ratelaar zijn maar hoogstens een jaar kiemkrachtig en omdat de plant eenjarig is moet hij zichzelf elk jaar dus opnieuw uitzaaien. Daarom is het belangrijk om pas te maaien nadat de zaden rijp zijn. Te vroeg maaien terwijl de planten bloeien of nog onrijpe zaaddozen hebben, heeft tot gevolg dat de hele populatie in een jaar weer kan verdwijnen.

Kleine plant met grote invloed

De kleine ratelaar bewijst dat natuurherstel soms best simpel kan zijn. Geen machines, geen ingewikkelde plannen, maar een slim plantje dat de balans terugbrengt in een grasland. Misschien verdient hij daarom wel de titel: De beste beheerder van een biodiverse bloemenwei.

Henk Smouter

Verse groente en kruiden

Zoals elk jaar begint onze groentetuin in mei/juni weer diverse soorten groente en kruiden te leveren. We hebben momenteel diverse soorten sla (prachtige salanova, pluksla, eikenbladsla, bindsla, rucola), rabarber, raapstelen, andijvie, peulen, sugar snaps, broccoli, chinese kool en paksoi. De spitskool, bloemkool, romanesco, rode kool, tuinbonen, verse kapucijners en nieuwe aardappels komen er aan het eind van de maand ook aan.
Behalve groente hebben we ook diverse keukenkruiden als krulpeterselie, platte peterselie, selderij, olijfkruid, munt, salie, rozemarijn, citroenkruid, bieslook en knoflookbieslook. En eigenlijk onnodig om het te zeggen: alles natuurlijk biologisch geteeld! Naast groentes verkopen wij ook diverse soorten jam van onze eigen fruitbomen en -struiken en onze eigen VanTosse honing.
Je kunt elke maandag-, dinsdag-, woensdag- en donderdagmorgen gerust de tuin binnenlopen. Onze vrijwilligers helpen je graag verder.

Henk Smouter

Natuurtuin in Landerij VanTosse

Ook in de natuurtuin van de Landerij VanTosse zien we steeds meer de invloed van de introductie van de kleine ratelaar. In 2018 hebben we voor het eerst zaden uitgestrooid. In de volgende jaren verspreidde de kleine ratelaar zich steeds verder met steeds duidelijker effect op de eerst door grassen overheerste vegetatie. Op veel plekken is de grasgroei nu minimaal en overheersen diverse bloeiende kruiden nu de vegetatie.

Op bijgaande foto is duidelijk zichtbaar waar de ratelaar aanwezig is (voorgrond met gele bloemen) in tegenstelling tot het nog door grassen gedomineerde stuk (achtergrond).

NB: juni is de maand dat de natuurtuin in volle bloei staat. Ik raad iedereen aan om eens een kijkje te nemen.

Beide foto's gemaakt door Henk Smouter

A. van Leuken
06-54650884
LOON & GRONDVERZET LITHOIJEN

Groene ruimten

Opknapwerkzaamheden

Op verschillende plaatsen in Lithoijen, zoals hoek Weisestraat-Molenweg, hoek Molenweg-Olijfstraatje en op De Dam, zijn de laatste maanden opknapwerkzaamheden verricht. Er is gefreesd, puin bij elkaar geraapt en afgevoerd, de grond is gelijk gemaakt en waar nodig gemaaid en gesnoeid. Op De Dam en ook op de hoek van de Molenweg met Olijfstraatje is bloemrijk mengsel ingezaaid. Nabij het bankje aan het Olijfstraatje is het insectenhotel met vereende krachten gedraaid zodat de invliegroute nu gunstiger is gesitueerd t.o.v. de zonzijde. Het Olijfpark dat vorig jaar officieel is geopend krijgt steeds meer zijn natuurlijke vorm. Het is een heerlijk park waar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt. En toch heerst er een fijne rust, soms lezen mensen er een boek, spelende kinderen gaan door het labyrint, er wordt gepicknickt of gewoon rondgewandeld. Ook de heesters en fruitbomen die tijdens het project "Lithoijen in Vogelvlucht" zijn aangeplant, doen het erg goed. Op een andere plek, hoek Weisestraat-Molenweg, bij het riooldrukstation, is een hoge beukenhaag geplaatst en is de sloot uitgemaaid. Puin is verwijderd en snoeiafval werd afgevoerd. Op alle bovengenoemde plaatsen staan bijen- en insectenhotels, deze plekken vormen straks een onderdeel van het bijen- en insectenlint.

Het gedraaide insectenhotel bij het bankje; hoek Weisestraat/ Molenweg (foto: Johanna Ceelen)

Bijen- en insectenroute

Zoals eerder gemeld zijn we volop met de voorbereiding bezig. Een gedeelte van de route kan pas verder ontwikkeld worden als de werkzaamheden in het kader van de dijkverzwaring achter de rug zijn. Voor een optimaal resultaat is het van belang dat de insectenhotels goed onderhouden worden; dat betekent 1x per twee jaar nazien en aanvullen met nieuw materiaal. In de bestaande hotels zijn de vakken apart gevuld, maar het streven is om nieuwe hotels zodanig in te richten dat met cassettes kan worden gewerkt. Voordeel hiervan is dat het nestmateriaal gemakkelijk kan worden verwisseld.

Kartrekkers

Vrijwilliger Adri de Groot is als nieuw lid tot de werkgroep toegetreden. Adri gaat als kartrekker samen met Jan Hendriks de onderhoudswerkzaamheden aan de hotels uitvoeren en begeleiden. Want alleen door zorg en aandacht heeft een project kans van slagen. Beiden zijn imker en beschikken over de juiste kennis van het bijenleven en de biodiversiteit. Met de aanleg van de bijen-/ insectenroute creëren we niet alleen een fraaie wandelroute maar hopen hiermee ook de biodiversiteit in Lithoijen te bevorderen.

Werkgroep Dorpslandschap Lithoijen

De werkgroep Dorpslandschap Lithoijen bestaat nu uit de volgende personen: Jan Hendriks, Frans Heeren, Geert Verwegen, Adri de Groot en Johanna Ceelen. We worden ondersteund door een 20-tal plaatselijke vrijwilligers en zijn allen aangesloten bij Stichting Landschapsbeheer Oss. We worden door Landschapsbeheer geadviseerd en gefaciliteerd en mede door de goede band en een prettige samenwerking hebben we de afgelopen jaren vele mooie projecten tot stand kunnen brengen. Dorpsbewoners laten ons regelmatig d.m.v. een appje of in een gesprekje weten dat ze het werk waarderen. Dat doet ons goed en geeft weer extra inspiratie om door te gaan.

Johanna Ceelen

Gras ruimen bij het notenboomgaardje (foto: Johanna Ceelen)

Hernieuwde aandacht voor cultuurhistorie

Binnen de organisatie van Landschapsbeheer Oss kennen we drie stichtingen, te weten stichting Landschapsbeheer Oss, stichting Landerij VanTosse en stichting Werkplaats NLC.

Wat doet NLC?

Wat die toevoeging NLC achter Werkplaats precies inhoudt is bij velen onbekend, het antwoord daarop is Natuur Landschap en Cultuurhistorie. Opdracht aan Werkplaats NLC is acquisitie voeren voor het verkrijgen van werkopdrachten voor beheer, onderhoud of projecten en het coördineren van de uitvoering van deze opdrachten binnen de vakgebieden Natuur, Landschap en Cultuurhistorie. Voor wat betreft Natuur en Landschap is dit aardig gelukt. Voor wat betreft Cultuurhistorie zijn we nooit veel verder gekomen dan het onderhoud op het Vorstengraf en op het grafheuvelterrein Paalgraven.

Kennis en kunde binnen gehaald

Archeoloog Peter van Nistelrooij

Daar gaat nu verandering in komen, althans dat is de bedoeling. Om hier mee aan de slag te gaan moet je vooral kennis van zaken over deze materie hebben, weten wat er zo`n beetje speelt binnen gemeente Oss, beschikken over een groot netwerk, het vertrouwen in Landschapsbeheer Oss hebben dat er best wel een aantal projecten in beeld gebracht kunnen worden welke door Landschapsbeheer als project en daarna eventueel in onderhoud genomen zouden kunnen worden. We zijn dan ook zeer verheugd dat er zich bij Landschapsbeheer een nieuwe vrijwilliger heeft aangemeld welke al deze kennis en kunde in zich heeft en hiermee graag bij Landschapsbeheer aan de slag wil en kan. We hebben het over Peter van Nistelrooij, het aanspreekpunt bij de gemeente en de archeologen in Leiden als daar gesproken wordt over archeologie en cultuurhistorie in Oss. Peter heeft inmiddels een lijstje gemaakt van 10 mogelijke projecten en mogelijke onderhoudsplannen. Die gaan we nu uitwerken en voor de komende jaren zo mogelijk in uitvoering brengen. Een idee daarbij is o.a. om een klein werkgroepje om Peter heen te formeren om gezamenlijk hier mee aan de slag te gaan. Geïnteresseerd? Laat het even weten.

Tonnie van Hooff

Werkzaamheden op het grafheuvelterrein Paalgraven door Landschapsbeheer Oss (foto: Wim Godding)

Groep Kessel

Kort verslag van de werkzaamheden en wederwaardigheden van de groep Kessel. Het is en was een spannende tijd voor ons als groep Kessel vanwege alle beslommeringen die het overleg met de gemeente met zich meebrengt

Meer zekerheden

In de winterperiode bleek dat ons grootste werkgebied uit de overeenkomst was gehaald .Na veel gedoe, zelfs tot en met artikel 41 vragen in de gemeenteraad, heeft de wethouder na rijp beraad binnen de gemeente beslist dat het gebied toch weer in het contract met SLO opgenomen wordt.
Daarna volgde een overleg met de ambtenaren waaruit geconcludeerd werd dat de Kesselsewaard een gebied zou worden waarin via een pilot getest zou worden hoe e.e.a. moet gaan werken. Daarover zijn via het ecologische werkprotocol inmiddels via een gesprek afspraken gemaakt en we gaan binnenkort een ronde maken om alles definitief in het vat te gieten zodat we weer als groep Kessel aan de slag kunnen. We zijn benieuwd hoe het zal uitpakken en hoe we binnen alle regels onze gang kunnen gaan.

Veel werk verricht

Ondertussen hebben we niet echt helemaal stil gezeten in het voorjaar. Er zijn verschillende werkochtenden op woensdag geweest waar we bijvoorbeeld een aantal kleine en grote wilgen hebben geknot .Het vrijkomende hout is door Van Erp geruimd. Veel tijd en energie zijn gaan zitten in het vervangen van de vangkooi voor de Schotse hooglanders. De kooi was te groot en onhandig. Bovendien waren de palen verrot. We hebben de kooi kleiner gemaakt op verzoek van gemeente en Stichting Taurus (Grazelands Rewilding). Dankbaar hebben we gebruik gemaakt van al het materiaal wat LSO op de werf heeft liggen voor dit soort klussen zoals grondboor etc. Bij de ingang van het Soldatenwiel hebben we flink gesnoeid en alle het snoeisel op rillen gelegd .Ook hebben we samen met Van Erp ook op verzoek van de gemeente een 8 tal grote hoge wilgen geveld die gevaarlijk overhingen (we vonden het te onveilig om die zelf om te halen), opgeruimd bij de ingang van het Soldatenwiel. Het regende toen erg hard waardoor zelfs Van Erp moeite had het perceel te verlaten met hun zware materiaal. Een tijd later hebben we het hele pad rond het wiel weer eens grondig gemaaid en hebben we de overhangende takken verwijderd. Het pad is nu weer begaanbaar en veilig voor wandelaars.

Hoge wilgen snoeien bij het Soldatenwiel (foto:Thijs Meulemans)

Plannen genoeg

In verband met het broedseizoen hebben de werkzaamheden de laatste maand op een laag pitje gestaan. Maar nu er wat meer duidelijkheid is over wat we mogen en kunnen doen, gaan we vanaf nu weer enthousiast aan de slag met o.a. het vrijhouden van de paden, het zicht op het water, het schoonhouden en maaien van de parkeerplaats, het raster bijhouden, het maaien bij de kapel en de heilige gang etc. In de komende periode gaan we weer aan de slag in de Kesselsewaard en bij het wieletje bij Kesselsedijk 5, dat van het Waterschap is. Dus plannen genoeg om onze leuke club van vrijwilligers bezig te houden. En ten slotte dank voor de heerlijke BBQ. Het was perfect verzorgd en een hele leuke locatie daar bij het Kasteel Tongelaar in Mill.

Thijs Meulemans

Rustpauze langs de Maas (foto:Thijs Meulemans)

Hof van Oss

Vijf oer-wroeters maken met hun snuit in de grond de bodem van onze tuinderij gezond!
In de prachtige tuinderij naast het hopveld helpen ze met het verwijderen van ongewenste beplanting, natuurlijke grondbewerking en verwerking van resten uit de tuin.

Tonnie van Hooff

Landschapsacademie en overige opleidingen

In de natuur en met de natuur bezig zijn blijft altijd heel boeiend. De meeste vrijwilligers van Landschapsbeheer zijn geen ecoloog of bioloog, kijken graag naar Vroege Vogels op tv, hebben veel respect voor onze eigen deskundige Maria Michels die op grote afstand al het kleinste plantje herkent en voor de vogelaars onder ons die, als je daarmee buiten aan de wandel bent steeds weer zeggen: stil eens, hoor ik daar nou een tjiftjaf?.

Deskundigen

Er zijn ook van die superdeskundigen, die we ook wel eens uitgenodigd hebben voor een lezing in onze Landschapsacademie zoals Willie de Vries, de koekoeksman bij uitstek. Die heeft al zo ongeveer alle koekoeken uit onze regio een naam gegeven en weet precies waar die beestjes allemaal naar toe vliegen etc. Er zijn ook deskundigen die zich zorgen maken over het wel en wee van de natuur als wij wekelijks met onze grote groepen vrijwilligers invulling geven aan onze werkdagen ergens in een natuurgebied in Oss. Sommige natuurexperts vinden dat werken in de natuur uitgevoerd moet worden met je handen in je zakken, ofwel lekker niks doen, de natuur regelt het zelf wel, andere experts zijn van mening dat vrijwilligers te veel aan het tuinieren zijn, het woord "netjes" is inmiddels not done.

Kennisvergroting

Hoe dan ook, de meeste van onze SLO vrijwilligers hebben jarenlange ervaring met het werken in de natuur, zijn altijd op zoek naar kennisvergroting en zijn zich er zeer van bewust dat er zorgzaam omgegaan moet worden met de natuur. We zorgen voor gebaande paden voor de natuurliefhebbers en rustzoekers, maar we zijn vooral bezig met meer natuur maken voor alles wat leeft en bloeit in de natuur.

Cursussen en opleidingen

Ter ondersteuning van ons werk bieden we onze vrijwilligers regelmatig cursussen en opleidingen aan. Sommige cursussen zijn gericht op veilig werken, zo moet je, om met kettingzagen en bosmaaiers te mogen werken, gecertificeerd zijn, bieden we de mogelijkheid om een cursus veldhulpverlening te volgen, zijn onze werkleiders VCA opgeleid, worden al onze gereedschappen jaarlijks gekeurd, werken wij uiteraard op basis van de Arbo-wetgeving, en hebben we onze organisatie door een extern bureau op veiligheid laten doorlichten en de uitkomsten daarvan vastgelegd in een zogenaamd RI & E plan.

Natuur-technische opleidingen

ehalve deze technische cursussen bieden we onze vrijwilligers ook regelmatig natuur-technische opleidingen aan. Zo hebben 2 jaar geleden 24 vrijwilligers een zeer uitgebreide opleiding sporenherkenning bij Floron gevolgd en volgen op dit moment 10 vrijwilligers de basiscursus Flora en Fauna. Recent zijn 3 vrijwilligers geslaagd voor de cursus m.b.t het mogen opmaken van QuickScans.

Landschapsacademie

En dan hebben we nog onze Landschapsacademie. Een paar jaar geleden zijn we samen met IVN gestart met het laagdrempelig organiseren van bijeenkomsten gericht op kennisvergroting gericht op ons dagelijks werk in de natuurgebieden. Heel veel kennis daarbij opgedaan door 2 jaar opeen Jaap Meekel, Nederlands meest geroemde expert ter zake, uit te nodigen om ons de fijne kneepjes van het ecologisch maaien bij te brengen. Vanaf dit jaar wordt onze Landschapsacademie iets anders vormgegeven. Zo hebben we tot nu toe dit jaar 5 zeer geslaagde lezingen gehouden welke met veel verve door experts zijn gegeven. Met een gemiddelde opkomst van plm 60 geïnteresseerde vrijwilligers van IVN en SLO een groot succes. De kennisvergroting in de praktijk gaan we met ingang van dit jaar op locatie vormgeven. De eerste lesdag daartoe o.l.v., o.a. Pierre de Kleijn in het Ossermeer was zeer geslaagd. Wat nog op de rol staat is uitvoering geven aan min of meer verplichte opleidingen in het kader van de Gedragscode en het ecologisch werkprotocol. Vanuit deze opleidingen wordt vooral inzicht gegeven in juridische kaders en verplichtingen welke we in Nederland-regeltjesland ons zelf hebben opgelegd en waar we graag aan mee willen werken.

Tonnie van Hooff, coördinator

Vrijdag 10 april was de eerste veldexcursie in het kader van de Landschapsacademie in het Ossermeer, met als gids links boven, Pierre de Kleijn (foto: Wim Godding)

In het Ossermeer (foto: Wim Godding)

De Koornbeemd b.v.
Cultuur- en Civieltechnische werken
Langendonkweg 11b 5345 HR OSS www.dekoornbeemd.nl

Ranonkelfamilie

Half april 2026. Het is volop voorjaar. Alles barst de grond uit. De krokussen, vroegeling, zandraket, kleine veldkers, speenkruid en nog veel meer bloemen maken plaats voor lelietje-van-dalen, penningkruid, appel-en-perenbloesem, stinkende gouwe, brem en pinksterbloem. Waarom heten die eigenlijk pinksterbloem terwijl het nog even duurt voordat het Pinksteren is?

Pinken de wei in

Ze zijn zo genoemd, omdat lang geleden rond half april de pinken de wei in gingen na een hele lange periode op stal gestaan te hebben. Pinken zijn eenjarige beesten, zeg maar de pubers van volwassen koeien. Pas als ze een kalf hebben gehad worden ze vaars genoemd. Maar dit terzijde, want dat weet iedereen wel, neem ik aan.

Vandaag wil ik het hebben over de **Ranonkelfamilie**. Ook deze zullen binnenkort wel weer te zien zijn. Zo gewoon en toch zo prachtig. Er zijn meerdere soorten die bij de Ranunculaceae behoren, gewone (anemoon, dotter, akoniet, ridderspoor en akelei) en minder bekende. Een minder bekende kwam ik eens tegen in de inrit naar een akker richting Macharen: het **muizenstaartje** (foto 1).

Foto 1: Het muizenstaartje

Ook juffertje-in-het-groen (Nigella damascena) hoort in deze groep. We kennen hem wel als tuinplant en snijbloem, maar in het wild is hij waarschijnlijk uitgestorven. Het laatst is hij gevonden in 1912 in een graanakker bij Vaals. Maar bij Ranonkels denk ik altijd aan boterbloemachtigen. Jullie toch ook??!!!

Een mooi voorbeeld is het **speenkruid** (Ficaria verna) Dit is overal te vinden. Mijn achtertuin staat elk voorjaar vol met deze vroege goudgele vroegbloeier. Net kleine sterretjes. Daar word ik altijd blij van. De naam heeft speenkruid te danken aan de knotsvormig opgezwollen *wortelknolletjes* die enigszins op speentjes lijken en dienen als reservevoedsel. Ook zie je later in de oksels van de bladschede ronde knolletjes verschijnen die als voortplantingsorgaantjes dienen, soort stekjes dus (foto 2).

Foto 2: speenkruid met knolletjes

Al gauw sterft de plant bovengronds af en zie je er het hele jaar niets meer van. Het speenkruid komt in bijna heel Nederland voor. Jonge planten zijn rijk aan Vitamine C, maar daarna neemt het gehalte aan giftige stoffen toe. Dus consumptie wordt afgeraden. De meeste planten in de Ranonkelfamilie zijn *giftig*. Let er maar eens op! In een kaalgevreten weiland zie je nog vaak wel pollen boterbloemen staan. Die lusten de koeien en paarden niet. Hoe ze dat weten snap ik niet!! Proefondervindelijk??
Dan kom ik aan de boterbloemen toe zoals wij ze kennen: de kruipende-, de knol-, de scherpe boterbloem zijn de bekendste. Maar ken je ook de blaartrekkende boterbloem? De grote boterbloem, de egelboterbloem of de behaarde boterbloem?

De **akkerboterbloem** *(Ranunculus arvensis)* is erg achteruitgegaan, zoals meer akkerplanten. Het is een beschermde plant en ernstig bedreigd. Hij groeit op droge, meestal kalkhoudende grond zoals zandige klei, krijt en löss. Hij heeft heel bijzondere zaadjes. Ik heb hem ooit gevonden, want ik vond een gedroogd takje in mijn 5-delige Ecoflora. Maar waar….? Te lang geleden!

De **grote boterbloem** (R. lingua) zul je hier ook niet zo vaak tegenkomen (foto 3). Het is de grootste van alle boterbloemen, heeft een lang smal, lancetvormig blad en bloemen tot wel 5 cm. De stengel is behaard en hol. Hij groeit vaak tussen riet aan oevers van voedselrijk water, al of niet kalkhoudend en niet vervuild, en vooral in laagveen en rivierklei. De eerst gevormde bladeren zijn tongvormig, vandaar de naam (lingua= tong).

Foto 3: Grote boterbloem

De **egelboterbloem** (R. flammula) lijkt wel op de vorige, maar dan een verkleinde vorm (foto 4). Ook lancetvormig blad, holle stengel, ook niet gegroefd en kleinere bloemen. Ook deze groeit aan de oever op natte, matig voedselrijke grond en kun je in onze contreien zeker wel tegenkomen. De soortaanduiding (flammula) wijst waarschijnlijk op de stekende smaak van de plant.

Foto 4: egelboterbloem

De **behaarde boterbloem** (R. sardous) ben ik één keer tegengekomen op de dijk bij Megen (foto 5). Het is een lastige soort en gemakkelijk te verwarren met de knolboterbloem. Ik zag iets vreemds en wist niet wat. De *lichtgele kroonblaadjes* misschien? Tot bovenaan flink *afstaand behaard*? De planten zijn vaak uit de verte al te herkennen aan hun kleur en vorm, op afstand van elkaar *bleekgroene, dichte polletjes*. De bloemstelen zijn gegroefd en de kelkbladen teruggeslagen. Ook zijn de bladeren in drieën gedeeld, net als de knol- en kruipende boterbloem.

Foto 5: behaarde boterbloem

Deze laatste kenmerken heeft ook de **knolboterbloem** (R. bulbosus) (foto 6).

Foto 6: knolboterbloem

Het verschil met de behaarde is vooral de bloemkleur en het knolletje onder aan de bloemstengel (bulbosus = met knol/bol). Als je met je vinger in de grond peurt onder aan de stengel kun je het knolletje voelen. Hier in Oss heb ik hem vaak gevonden in de berm langs de weg. Maar de teruggeslagen kelkblaadjes, het knolletje en goudgele kleur is veelzeggend. Ook de bovenaan *aanliggende beharing* en de *donkergroene* bladkleur. Het is de vroegst bloeiende, volgens mij.
Zo ben ik bij de algemeen bekende soorten gekomen. Net als de knol-, komen we hier ook erg veel de kruipende en de scherpe boterbloem tegen en ook wel de blaartrekkende.

Eerst maar de **kruipende boterbloem** (R. repens). Waar vind je hem niet (foto 7en 8)? Het is een lage, overjarige soort en heet niet voor niets kruipend. Hij maakt uitlopers die op de knopen wortelen en weer nieuwe plantjes maken. Zo kan er een heel veld ontstaan. Ook deze bloeien vrij vroeg. Elk blaadje bestaat uit drie getande lobben, de bovenste lob heeft een langere steel. Samen vormen ze een driehoek. De plant is weinig of niet behaard en *donkergroen*. De bloemsteel is gegroefd.

Foto 7: kruipende boterbloem

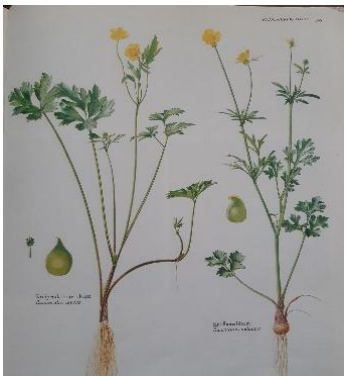

Foto 8: kruipende en knolboterbloem

Ook veel voorkomend is de **scherpe boterbloem** (R. acris) (foto 9). Over het algemeen is die groter, tot wel 50-60 cm. Die bloeit de hele zomer en herfst door in *flinke pollen*. Vanwege de giftigheid zie je ze vaak mooi rechtop staan in een kaalgevreten weiland. Dan vallen ze echt op. De bladen zijn behaard en 5-7delig, een beetje handvormig vind ik.

Foto 9: scherpe boterbloem

Als laatste noem ik de **blaartrekkende boterbloem** (R. sceleratus) (foto 10). Ik denk dat sommigen die ook wel eens zijn tegengekomen in een slootkant. Hij is heel herkenbaar en niet te verwarren met een ander. De vruchthoofdjes zijn hoger dan breed met wel 60 heel kleine vruchtjes. De plant is kaal en glanzend. De kroonblaadjes zijn klein en bleekgeel. Deze plant groeit op natte, open en stikstofrijke grond aan slootkanten en drooggevallen grond. Het water in zo'n sloot heeft dan niet zo'n beste kwaliteit.
Ik zou jullie aanraden: ga eens op zoek deze zomer en zoek de verschillen. Huiswerk!!!! Een mooie speurtocht gewenst.

Foto 10: blaartrekkende boterbloem

Maria Michiels

Webapp ondersteunt vrijwilliger om veilig te werken

Sinds kort is er een gratis webapp, speciaal voor coördinatoren van vrijwilligersgroepen die in het landschap werken. Met de webapp kunnen vrijwilligers zo veilig mogelijk hun werk doen. Het mooie is: hij is gemaakt door twee ontwikkelaars die in hun vrije tijd zelf als vrijwilliger in de natuur werken.

Aleid van der Kolk en Jaap Overbeek

Wat voor app hebben jullie gemaakt?
Aleid: "Het is een combinatie van een website en een webapp. De inloggegevens krijg je via je koepelorganisatie. Op de website vind je keuzemenu's met de risico's van het werk dat de vrijwilligersgroep doet, plus de maatregelen die je kunt nemen om die risico's te beheersen. Die keuzemenu's vul je in. De eerste keer kost het zo'n vijftien minuten, daarna kun je de werkdag deels kopiëren. Zo kun je als coördinator heel eenvoudig de instructies voor je groep maken. In de webapp staan de gegevens die je in het veld nodig hebt. Die bekijk je op je mobiel. Een last minute risicoanalyse, bijvoorbeeld. Dat is een korte risicobeoordeling die je uitvoert vlak voordat je aan een klus begint. En natuurlijk de relevante noodnummers."

Voor wie is app bestemd?
Jaap: "Voor de coördinatoren van de vrijwilligersgroepen die wilgen knotten, ervoor zorgen dat de heide niet dichtgroeit, houtwallen snoeien of waterpoelen schoonhouden. Sommige groepen richten zich op meerdere werkzaamheden, maar er zijn ook groepen die zich richten op één specifieke activiteit, bijvoorbeeld de hoogstambrigades die hoogstamfruitbomen snoeien. Stigas heeft besloten de app speciaal voor coördinatoren te ontwikkelen, omdat zij medeverantwoordelijk zijn voor de veiligheid tijdens de werkdagen. Als de app een succes is, kan er eenvoudig een aanvulling komen die toegankelijk is voor vrijwilligers."

Waarom is er behoefte aan zo'n app?
Moniek Slagter Aleid: "Vrijwilligers gebruiken vaak scherp gereedschap. Denk aan zagen, spaden en soms motorzagen. Ze klimmen met ladders in bomen en werken op hoogte. Dat geeft risico's: iemand kan in zijn hand zagen, een tak op zijn hoofd krijgen of van een ladder vallen. Vrijwilligers doen dit werk niet dagelijks, dus het is goed als ze zich bewust zijn van de risico's. Als er toch een ongelukje gebeurt, wil je het nummer van de huisartsenpost snel bij de hand hebben. En mocht een ongeval ernstiger zijn, dan wil je aan de hulpdiensten exact kunnen doorgeven naar welke locatie ze moeten. De coördinaten van je locatie staan dan in je app. Dit is een belangrijke aanvulling op de app die 112 zelf gebruikt; de hulpdiensten kunnen namelijk niet altijd tot de werkplek zelf komen. Dat heeft te maken met bijvoorbeeld smalle bospaden en slagbomen."

Jullie werken zelf ook als vrijwilliger in de natuur?
Aleid als coördinator, Jaap als vrijwilliger. Bij welke organisatie? Jaap: "Bij Landschapsbeheer Zuidwest Veluwe. Elke maand organiseren we twee werkdagen in de omgeving van Wageningen en Ede. Voor ons werk maken we lesmateriaal en informatiesystemen op het gebied van groen, landbouw en voeding. In dit project kunnen we onze hobby en ons werk heel mooi combineren."

Hebben jullie zelf wel eens een ongeluk meegemaakt tijdens het vrijwilligerswerk?
Aleid: "Het gebeurt gelukkig niet vaak, maar het blijft opletten. We werken soms met onervaren mensen en die kunnen het werk niet altijd goed inschatten. Laatst waren er twee jongens, een was een wilg aan het knotten en de ander stond onder de boom om de takken op te vangen. Dat is gevaarlijk; zulke takken zijn zwaar en je weet niet precies waar ze vallen. Dan moet je als coördinator een goede instructie geven en ook tijdens de werkdag goed blijven opletten. Natuurlijk, een ervaren coördinator heeft de app minder nodig, maar hij kan in ieder geval bij calamiteiten achteraf laten zien dat alle voorzorgsmaatregelen genomen zijn."

Wat wilden jullie als ervaringsdeskundigen absoluut wel en wat echt niet in de webapp?
Aleid: "Wij bepalen als ontwikkelaars natuurlijk niet wat er in de webapp staat. Dat coördineert Stigas samen met de professionals uit de bos- en natuursector. De voorwaarden voor de webapp zijn opgesteld door een werkgroep van Stigas, LandschappenNL en diverse organisaties die met vrijwilligersgroepen werken van bijvoorbeeld Staatbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale organisaties voor landschapsbeheer. Jaap: "Onze taak is vooral om ervoor te zorgen dat de webapp praktisch blijft. Het is juist niet de bedoeling om meer papierwerk te creëren. Een checklist op je mobiel bekijken voor de start van de werkzaamheden is handig. En een lijstje met de instructies voorkomt dat je iets vergeet. Zo wordt het aantrekkelijk om de app te gebruiken." Zie website:
www.watkanjounougebeuren.nl/vrijwilligers-werken-veilig

Aan de slag met de app!
Ben je coördinator van een vrijwilligersgroepen en wil je aan de slag met de app 'Veilig vrijwilligerswerk in het groen'?

1. Is jouw vrijwilligersgroep aangesloten bij één van onderstaande koepelorganisaties? Jouw koepelorgansatie verstrekt jou de inloggevens waarmee je toegang hebt tot de app. Via de oranje knop rechts kun je aangeven dat je uitgenodigd wil worden om toegang te krijgen tot de app. Koepelorganisaties: LandschappenNL*, Staatsbosbeheer en Stigas.

2. Is jouw groene vrijwilligersgroep NIET aangesloten bij een van deze koepelorganisaties? Geen probleem, ook jouw groep kan toegang krijgen tot de app. Je vraagt de inlog aan via de oranje knop rechts.

* LandschappenNL is een koepelorganisatie en behartigt de belangen van o.a. Het Brabants Landschap

Bron: Vakblad Natuur Bos Landschap

Grote dassenburcht bij Keltenbosje Oss

Aan de rand van bedrijventerrein Vorstengraf ligt het Keltenbosje. Bij de aanleg van Vorstengraf is in dit gebied een grote dassenburcht aangelegd ter compensatie van burchten elders in dit gebied. Gelijktijdig is een dassenfoerageergebied aangelegd. Dit gebied is bij Landschapsbeheer in onderhoud. Om enig idee te geven wat een wenselijke inrichting van een dergelijk gebied inhoudt, staat hieronder een aantal aandachtspunten. Dit foerageergebied, gelegen aan de Docfalaan, voldoet daar grotendeels aan. Het speciale maaibeleid is daarbij wel een aandachtspunt.

Tonnie van Hooff

- Nabijheid van de burcht: Het foerageergebied moet direct aansluiten op of in de directe nabijheid liggen van de dassenburcht (rustgebied).

- Voedselaanbod: Een gevarieerd landschap is ideaal, met een voorkeur voor:
  - Graslanden en weilanden: Dit zijn primaire foerageergebieden waar dassen jaarrond voedsel zoeken (met name regenwormen).
  - Bosranden en loofbossen: Bieden beschutting en divers voedsel (vruchten, noten, insecten).
  - Houtsingels en struwelen: Zorgen voor dekking tijdens het verplaatsen.

- Rust en beschutting: Het gebied moet ongestoord zijn en voldoende dekking bieden, zoals dicht struweel, om de das veiligheid te bieden tijdens het zoeken naar voedsel.

- Structuur: De inrichting moet voorkomen dat er lange, smalle foerageerstroken ontstaan, omdat deze niet efficiënt zijn en leiden tot een negatieve energiebalans.

- Veilige verbindingen: Het foerageergebied moet goed bereikbaar zijn zonder dat de das gevaarlijke wegen of kanalen hoeft over te steken.

- Water: De aanwezigheid van water is een belangrijke factor bij de keuze en inrichting van het leefgebied.

- Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de aanleg van een zonnepark of golfterrein, is het cruciaal dat deze elementen behouden blijven of gecompenseerd worden in de directe omgeving.

Oude luchtfoto uit begintijd bedrijventerrein. Vorstengrafdonk in Oss met rode pijl naar het Keltenbosje

Bescherming das

De laatste decennia heeft er een omslag plaatsgevonden in de negatieve ontwikkelingen rond de das. Vooral door de inzet van Stichting Das & Boom is de das in Brabant voor uitsterven behoed. In de laatste decennia van de vorige eeuw heeft zij overheden in laten zien dat de das zonder beschermende maatregelen ten dode opgeschreven was. Zo zijn er wetten aangenomen en maatregelen genomen om een verdere teruggang tegen te gaan. In de Wet natuurbescherming is de das een beschermde diersoort, die niet gedood, verontrust of anderszins verstoord mag worden.

Wetgeving

Volgens de wet is het verboden in het bezit te hebben, importeren, exporteren, kopen, verkopen, ruilen, transporteren en gebruiken voor commerciële doeleinden van Europese dassen en onderdelen en producten verkregen van hen.
Ook is de burcht beschermd en mag deze niet vernield of betreden worden. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. In gevallen waarin de ingreep van zwaarwegend maatschappelijk belang is en het onvermijdelijk is dat er schade wordt toegebracht, moet ontheffing worden aangevraagd. In dergelijke gevallen wordt onderzocht of de ingreep plaats mag vinden en vastgesteld welke compenserende maatregelen genomen dienen te worden. Verder is in de Natuurbeschermingswet onder meer de bescherming vastgelegd van gebieden die als beschermd natuurmonument zijn aangewezen.

Voorzieningen

Om het grote aantal slachtoffers door het verkeer te verminderen zijn er in de loop der jaren veel voorzieningen getroffen. Zo zijn er in Brabant, tot en met 2022, ca. 360 faunatunnels en 1350 andere faunavoorzieningen aangelegd om onder andere de das ongehinderd drukke wegen te laten passeren. Daarnaast wordt er hard gewerkt aan een plan om grote natuurgebieden met elkaar te verbinden door middel van zogenaamde ecologische verbindingszones. Via deze EVZ's kunnen diersoorten ongehinderd van het ene naar het andere natuurgebied trekken.

Herintroductie/bijplaatsing

Herintroductie is het uitzetten van verdwenen of bedreigde, oorspronkelijk inheemse, dieren in de vrije natuur met als doel een zelfstandige duurzame populatie te bevorderen of deze opnieuw te stichten.
Bijplaatsen (repopulatie) is het uitzetten van dieren in een bestaande populatie om een duurzame populatie te bevorderen.
Door het opvangen van verweesde dassen en deze uit te zetten in natuurgebieden heeft Stichting Das & Boom bijgedragen aan het herintroduceren van dassen op plaatsen waar ze niet meer voorkwamen. Een voorbeeld hiervan zijn de Loonse en Drunense Duinen. Dankzij deze inspanningen is hier weer een levensvatbare populatie aanwezig, die zich gestaag uitbreidt.

Bron:
www.dassenwerkgroepbrabant.nl/pages/bescherming.html

Maaitreintje compleet

Goed nieuws voor de vrijwilligers onder ons die elke zomer weer met een rijf aan de slag zijn om het gemaaide gras bijeen te harken, in een kruiwagen te laden om er vervolgens een mooie hooiruiter mee te bouwen. We hebben een balenpersje gekocht. Dit balenpersje rijdt over het op een ril bijeen gebrachte gras, raapt dit op en maakt er vervolgens een kleine hooibaal van. Deze is zodanig van omvang dat die gemakkelijk op een aanhanger geplaatst kan worden en als zodanig naar een bestemming gebracht kan worden. Er zal zeker nog vaak werk zijn voor de rijvers onder ons, maar het toch wel zware werk wordt hiermee stuk minder. We gaan dit maaitreintje inzetten op kleine locaties waar we met dit balenpersje uit de voeten kunnen en het moet ook passen binnen onze planningen. We zoeken nog machinisten en conducteurs om de diverse treinonderdelen te kunnen bedienen.

Tonnie van Hooff

Onder het toeziend oog van Tonnie en de instructeur wordt de balenpers in gebruik genomen (foto's: Wim Godding)

Het resultaat (foto: Tonnie van Hooff)

Terugblik Landschapsacademie das, otter en bever

Sam Minekus, ecoloog van het Waterschap Aa en Maas, was op dreef! Met een boeiende lezing op 15 april jl. had hij de volle aandacht van de circa 60 aanwezigen. Het was een levendige presentatie waarin veel vragen werden gesteld. In 1,5 uur werden we een stuk wijzer over de leefwijze en de verspreiding van dit prachtig drietal. Ook werd de overlast van das en bever aangestipt, met name in de dijken. De presentatie is hier terug te zien.

Deze middag werd georganiseerd door Tonnie van Hooff (SLOss), Frank van Dorst (IVN Oss) en Jos van Oorschot (gepensioneerd adviseur Ecologie en Vrije tijd bij Gemeente Oss)

Tonnie van Hooff

Impressie van geslaagde middag (foto's Tonnie van Hooff)

LANDSCHAPSACADEMIE

Voor de leden van IVN en SLOss

ivn Oss

Raadseltje

Titel van welk boek wordt uitgebeeld op deze foto?

Stuur uw antwoord naar Tonnie van Hooff: tvh@werkplaatsnlc.nl

Ommetje Keent

Keent wordt voor het eerst vermeld in 1282, een Gelders dorp gelegen binnen een grote bocht van de Maas. Na 1810 hoorde het eigenlijke dorp Keent bij de gemeente Balgoij, maar een smalle strook langs de Maas binnen de meander, aan de oostzijde, hoorde bij Overasselt; in 1923 werden deze gemeentes samengevoegd.

Voorkomen van overstromingen

Begin 1926 vonden langs de Maas geweldige overstromingen plaats; Keent moest grotendeels worden geëvacueerd. Dit vormde mede de aanleiding om in de jaren 30 de verbetering van de Maas ter hand te nemen. Een aantal bochten werden afgesneden; hierdoor werd Keent in 1938 gescheiden van Balgoij; een deel van het materiaal van de nieuw uitgegraven rivierarm werd gebruikt om de oude bocht te vullen. Keent kreeg toen een heuse ringdijk en bij overstromingen, zoals nog die van 1995, werd het een van de buitenwereld afgesneden eilandje. De geïsoleerde positie van Keent blijkt ook wel uit het feit dat het dorpje pas in 1951 de eerste telefoonaansluiting kreeg…

Uiteindelijk komt Keent bij Oss

Overigens bleef Keent, met (rond 1950) 170 inwoners, voorlopig wel bij Gelderland horen tot 1958, toen eindelijk de nieuwe loop van de rivier van Grave tot Alem werd aangenomen als provinciegrens. Keent kwam bij de gemeente Ravenstein, die in 2003 opging in de gemeente Oss.

Meer variatie

Inmiddels was een groot deel van de vroegere uiterwaarde verworven door Brabants Landschap. In het kader van de versterking van de natuur werd tussen 2004 en 2015 twee-derde van de oude Maasbocht weer uitgegraven. De hoop is dat er weer ooibos gaat ontstaan: bossen die regelmatig overstromen. Om de variatie in het gebied te vergroten worden 'grote grazers' ingezet: Exmoorponies en Taurusrunderen. Ook vele watervogels hebben het gebied weten te vinden, en zelfs de visarend wordt af en toe gezien.

Maasheggengebied

Vroeger maakte Keent deel uit van het Maasheggengebied, waar heggen van meidoorn en andere struiken vanouds werden gebruikt als perceelafscheiding. Rond Keent is hiervan veel verdwenen, maar er is een project gestart om de nog aanwezige resten van heggen weer in oude glorie te herstellen en om een aantal kilometers nieuwe heg aan te planten.

Afwisselend ommetje

Met dit afwisselende gebied kun je kennismaken op dit ommetje van zo'n 6,5 km. De route loopt deels over het fietspad door het begrazingsgebied. Verstoor de dieren niet, houd enige afstand (vooral wanneer er jongen zijn!) en houd uiteraard de hond aan de lijn.
Het ommetje begint en eindigt bij het infopunt; zie www.brabantslandschap.nl/ontdek-de-natuur/parkeerplaats-keent-infopunt.

Onderweg te zien

Geniet tijdens de wandeling vooral van de natuur, al dan niet met de verrekijker in de hand. Toch valt er over de (helaas niet altijd meer zichtbare) historie nog wel iets te vertellen (zie ook het kaartje). De drie voetveren die Keent vroeger met Brabant verbonden zijn inmiddels verdwenen, en ook een vierde pontje, dat na 1938 Keent met Balgoij verbond, is al lang weer opgeheven. Ook korenmolen De Hoop, mogelijk uit 1600, bestaat niet meer (de inmiddels vervallen molen werd rond 1938 afgebroken). En langs de Kapelstraat stond sinds de 15e eeuw de Antoniuskapel; ook deze raakte in de 19e eeuw in verval en de restanten werden in de oorlog gebruikt bij de aanleg van het vliegveld (zie verderop). Let bij knooppunt 55 op het monumentje voor wachtmeester en Engelandvaarder Pieter Hoekman, in 1943 als geheim agent gedropt, werd hij verraden en op 6 november 1943 door de Duitsers gefusilleerd. Voorbij de brug, aan de Overlangelse kant, staat het monumentje dat herinnert aan vliegveld Keent. Op initiatief van Hendrikus van der Vijver, burgemeester van Overasselt en luchtvaartenthousiast, werd in 1928 in de Keentse Uiterwaard een eenvoudig start- en landingsterrein aangelegd, waar in 1933 zelfs de Overasseltse luchtvaartweek plaatsvond. Daarna werd het vliegveld vergeten, maar tijdens de oorlog werd het weer kort gebruikt: eerst door de Luftwaffe, als uitwijkvliegveld voor Volkel, en in september-oktober 1944 door de geallieerde luchtmachten. Vlak bij het infocentrum tenslotte zie je tussen de dijk en de straat een wiel, het restant van een oude dijkdoorbraak.

Routebeschrijving

Loop vanaf de parkeerplaats van het infocentrum (bij knooppunt 53) naar de weg en sla linksaf, Zuijdenhoutstraat. Je bereikt de dijk; even verderop een driesprong (knooppunt 57). Verlaat hier de dijk linksaf, Hoogveldsestraat. Houd op de splitsing links aan, Oude Maasweg. Op de volgende driesprong (met grasdriehoekje) linksaf, Kapelstraat. Neem dan op de splitsing (knooppunt 55) de bocht naar rechts, Keentseweg. Vlak voor de brug (knooppunt 54) loopt het fietspad linksaf het begrazingsgebied in, Bronk, verderop Hoge Uiterdijk. Blijf het pad volgen tot je weer terugkomt op de dijk, terug bij knooppunt 57; ga hier weer linksaf. Zuijdenhoutstraat. Waar de straat echter de dijk verlaat, richting infocentrum, blijf je de dijk volgen over het voetpad linksaf. Uiteindelijk komt dit pad terug op de Zuijdenhoutstraat; ga hier rechtsaf voor het laatste stukje terug naar het beginpunt.

Horeca onderweg

Het infocentrum heeft beperkte faciliteiten; ernaast ligt echter Terras Keent (openingstijden variëren).

Routekaartje: de route is met blauw aangegeven

Bron: Ommetje Keent op www.trefhetinoss.nl

Terug in de tijd bij Ossermeer-Bos

Het Ossermeer, ook bekend als het Osscher Meer, is een langwerpig natuurgebied van 19 hectare gelegen tussen Macharen en Oss. Het gebied omvat een meer dat eigenlijk een uitbreiding is van de Hertogswetering. Daarnaast bevinden zich moerassige rietlanden en hooilanden met karakteristieke knotwilgen, evenals grienden. Het meer vormt een overblijfsel van een oude Maasloop, ontstaan tijdens de bedijking na 1280. In die tijd sloot de Maasdijk een noordelijker gelegen rivierarm in, wat resulteerde in het huidige krekengebied. Onder Hertog Jan II van Brabant werd het gebied min of meer gekanaliseerd en diende het als afwateringsloop.

Het ontstaan van de Meerdijk

Vanwege de ligging in de Traverse van de Beerse Overlaat ervoer het gebied regelmatig grote waterhoeveelheden. Om hiermee om te gaan, werd ten zuiden van het Ossermeer de Meerdijk aangelegd, waarvan de eerste vermelding rond 1740 dateert. Bij hoge waterstanden trachtten bewoners van noordelijker gelegen gebieden soms de dijk door te steken om hun eigen woongebied te beschermen tegen overstroming. Om deze reden moest de dijk in dergelijke situaties nauwlettend worden bewaakt.

Karakteristieke knotwilgen op de Meerdijk (foto: Wim Godding)

Ecologische verbindingszones

Het Ossermeer vormt een integraal onderdeel van de Hertogswetering, een afwateringskanaal dat oorspronkelijk werd gegraven rond 1300 op bevel van de hertog van Brabant. Deze ingreep diende om het poldergebied, dat voorheen weinig economische waarde had, te voorzien van een efficiëntere waterafvoer. De Hertogswetering voert water af uit het uitgestrekte gebied van de Beerse Overlaat, van Grave tot Empel. Via het gemaal bij Gewande wordt het verzamelde water geloosd in de Maas.
De Hertogswetering, inclusief de aangesloten treksloten en sluizencomplexen, vormt de voornaamste waterweg in deze regio. Sinds 1984 geniet het Ossermeer de status van een officieel vogelreservaat. Momenteel ondergaat de gehele Hertogswetering ontwikkelingen met als doel een van de belangrijkste ecologische verbindingszones in het Maasgebied te worden. Hierbij worden natuurvriendelijke oevers gecreëerd, evenals "stepping stones" – lokale verbredingen met een hoog ecologisch belang. Het gebied langs de Meerdijk illustreert dit concept, met een overvloed aan moeras- en waterflora en fauna.

Lekker buiten zwemmen

Het 'oude zwembad', zoals het Ossermeer informeel wordt genoemd, werd op 30 juni 1934 officieel geopend. Bijna 34 jaar lang vervulde het de functie van zwembad, met strikte scheiding tussen een dames- en herenbad, zowel in diep als ondiep water, en uiteraard een kinderbad. Op 1 juni 1968, toen het nieuwe zwembad aan de Kortfoort zijn deuren opende, werd het oude zwembad definitief gesloten. Tegen het einde van 1971 werden de gebouwen afgebroken en een deel van het zwembad werd gevuld met zand en beplant. Het gebied is nu getransformeerd tot een prachtig vogelreservaat en natuurgebied. Enkele overblijfselen van het zwembad zijn nog steeds zichtbaar, waaronder de restanten van een duikplank.

Fiets een rondje langs het water

Fiets de uitgebreide tocht van 74 kilometer langs de vestingstad Grave, omgeven door een indrukwekkende verdedigingsstructuur met bolwerken, grachten en poorten, het Ossermeer-bos en de bijzondere Uitkijktoren Oijense Wachter. Deze uitkijktoren biedt een panoramisch uitzicht over de prachtige natuur. Onderweg kom je ook langs De Linde waar je kan stoppen voor een heerlijk hapje en een drankje. Bekijk de route op:
www.brabantsejuweeltjes.nl/ontdek/op-en-rond-het-water/grave-de-stad-van-water-natuur-en-geschiedenis/

Bron van de route: Brabantse juweeltjes

Heggen hebben ook ondergronds positief effect

Meer biodiversiteit in de bodem én een buffer tegen droogte? Plant dan heggen in het agrarische landschap. Het positieve effect bovengronds was al bekend, maar ondergronds vallen er nog veel meer 'vruchten te plukken'. Een onderzoeksteam van het Nederlands Instituut voor Ecologie laat met nieuw onderzoek zien dat heggen een heel eigen en complex microbieel bodemleven hebben. Uit recent onderzoek blijkt dat heggen het ondergrondse leven sterk beïnvloeden.

Meidoorn

In de maand mei bloeien de heggen uitbundig. Onder die prikkelige meidoorn, roos en andere inheemse struiken leeft er ook van alles. "Het zijn vooral de schimmels die de heggenbodem bijzonder maken", vertellen NIOO-onderzoekers Felipe Zagatto en Wim van der Putten. Heggen blijken zelfs complexere microbiële netwerken in de bodem te huisvesten dan in de agrarische velden ernaast. Maar het bodemleven wordt wel beïnvloed door het beheer van het aangrenzende land. "Daar was tot nu toe heel weinig over bekend".

In de Maasheggen vind je akkers, weilanden en half-natuurlijke graslanden, afgewisseld met veel (meidoorn)heggen. (Bron: Valerie Kalle)

Bacteriën reageren anders dan schimmels

Als je kijkt naar de gemeenschap van bodembacteriën onder een heg, dan zie je dat die lijkt op de bacteriegemeenschap in het veld ernaast. Daardoor leven onder een heg naast een intensief bewerkte akker andere bacteriën dan onder een heg naast een half-natuurlijk grasland. Bij schimmels ligt dat anders. "De schimmelbevolking onder heggen wordt maar een klein beetje beïnvloed door het landgebruik ernaast en wordt juist zeer sterk door de heg bepaald. Daardoor lijken de schimmelbewoners van verschillende heggen meer op elkaar", ontdekten de onderzoekers. Waarschijnlijk speelt hun houtige 'slow food' – geleverd door de heggenstruiken – daar een belangrijke rol. "Bacteriën lijken steeds op de buren, terwijl de schimmels meer op die van andere heggen lijken."

Waterbuffer voor boer

Heggen vormen een bijzondere leefomgeving voor bodemorganismen. En dat levert ook de mens wat op. Van der Putten: "Er zitten veel schimmels in de heggenbodem die bovendien niet in de akker voorkomen. Heggen leveren dus een bijdrage aan de bodembiodiversiteit. Maar de schimmels hebben nog een bijkomend voordeel doordat ze ervoor zorgen dat de bodem onder heggen beter water kan opnemen en vasthouden. Mede daardoor zijn heggen minder gevoelig voor extreme weersomstandigheden dan de akkers en weilanden die eraan grenzen." Dat komt ook doordat de netwerken van het microbiële bodemleven onder de heg minder makkelijk uit balans te brengen zijn dan die van intensief gebruikte akkers en weilanden.

Heggen van 100 jaar oud

Het onderzoek is gedaan in de Maasheggen, een UNESCO-werelderfgoedgebied rond Boxmeer, tussen Vierlingsbeek en Cuijk. De Maasheggen is het oudste cultuurgebied van het land. De ecologen van het NIOO vergeleken drie verschillende gebruiksvormen van de bodem die daar aanwezig zijn: productiegrasland, productieakkers en half-natuurlijke graslanden. In Nederland zijn er heel veel verdwenen, maar in het Maasheggengebied staat het vol met heggen van minstens 100 jaar oud. Dit helpt niet alleen de bovengrondse, maar ook de ondergrondse biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die dat oplevert. Tijd voor meer heggen.

Tekst: Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)

Stimuleringsregeling Landschap: samen laten we het buitengebied bloeien

Het wordt wel de mooiste regeling van Brabant genoemd: de Stimuleringsregeling Landschap of kortweg StiLa. De regeling StiLa staat sinds een maand weer open onder de naam StiLa 2.0. Daarmee kunnen agrariërs én particuliere grondeigenaren ondersteuning krijgen om het buitengebied groener en soortenrijker te maken. Veldcoördinator Job de Folter vertelt over deze mooiste regeling van Brabant.
StiLa 2.0 bouwt voort op de eerdere succesvolle Stimuleringsregeling Landschap. Het doel is landschapselementen aan te leggen die bijdragen aan biodiversiteit en een herkenbaar Brabants landschap. Denk daarbij aan maatregelen zoals heggen en hagen, bomen(rijen), poelen of bloem- en kruidenrijke randen. Afhankelijk van gebied en thema's is er een vergoeding mogelijk voor aanleg en beheer en, in sommige gevallen, ook voor het omvormen van grond naar een landschapselement.

Sterkere biodiversiteit en duurzame landschapskwaliteit

Stel je voor: je kijkt straks vanaf je erf uit over een buitengebied dat niet alleen mooier is, maar ook zoemt, fluit en bloeit van het leven. Samen met agrariërs en particuliere grondeigenaren maken gemeenten, waterschappen en de provincie het Brabantse buitengebied groener en soortenrijker. We werken samen aan sterkere biodiversiteit en een betere, duurzame landschapskwaliteit. Zo beperken we de effecten van klimaatverandering én versterken we de band tussen Brabanders en natuur. Hoe? Veldcoördinator Job de Folter laat het zien.

Landschapsadviseur

Via Groenloket Brabant, ondergebracht bij Brabants Landschap, krijg je hulp van een veldcoördinator: een praktisch ingestelde landschapsadviseur die letterlijk aan de keukentafel aanschuift. Samen bespreek je jouw wensen en de mogelijkheden van de regeling. De veldcoördinator vertaalt dat naar een passend landschapsplan en helpt je stap voor stap bij het indienen van de aanvraag.

Veldcoördinatorendag (Bron: Brabants Landschap)

Veldcoördinator aan het woord

Voor de gemeenten Oirschot, Eindhoven, Nuenen, Geldrop-Mierlo, Waalre, Heeze-Leende, Valkenswaard en Cranendonck is Job de Folter een van die vertrouwde gezichten in het veld. Job werkt nu drie jaar als veldcoördinator voor de StiLa en in die tijd heeft hij al aan vele keukentafels gezeten. Daar brengt hij advies uit aan grondeigenaren in het buitengebied die meer planten en dieren op hun grond willen. Via Groenloket Brabant komen deze agrariërs en particuliere grondeigenaren bij Job uit. Samen bespreken ze de eigen wensen en de opties die de groene regeling biedt. Vervolgens gaat Job aan de slag met een passend landschapsplan en helpt hij bij het indienen van de subsidieaanvraag.

Samenspel mens en natuur

Een groene werkomgeving is voor Job niet nieuw. Na eerdere werkzaamheden voor een boomkwekerij en vervolgens een hovenier, wilde hij van grotere waarde zijn voor de leefomgeving. "Het aanleggen van een tuin is leuk, maar van het ontwerpen van een landschapsplan dat bijdraagt aan de soortenrijkdom word ik pas echt blij. Door mijn werk voor de Stimuleringsregeling Landschap voeg ik samen met bewoners biodiversiteit toe.

Ik kijk naar beplanting die past in de omgeving, naar de winst voor allerlei diersoorten en of die ideeën aansluiten bij de wens van de bewoners. Het samenspel van mens en natuur is heel interessant."

Botanisch grasland - Oirschot - Spoordonk (Bron: Brabants Landschap)

Wensen en mogelijkheden

De elementen die Job het meest intekent zijn struweelhagen, hoogstamfruitboomgaarden en – bij boeren – de bloem- of kruidenrijke akkerranden. "Particulieren weten het Groenloket vaak wel te vinden, maar ook voor agrariers is de regeling heel interessant. Gemengde of struweelhagen zijn ideaal als natuurlijke afrastering van het perceel en de bloemrijke randen lokken de benodigde bestuivende insecten voor gewassen."

Vertrouwd gezicht

Wat helpt is dat Job voor steeds meer mensen een vertrouwd gezicht is. Hij woont zelf in de gemeente Oirschot, kent er de mensen en heeft het vertrouwen gewonnen van particulieren en agrariërs. "Ons kent ons" geldt hier ontzettend. Het aantal aanvragen bij mij om de hoek steeg gedurende die drie jaren. Buren vertellen het weer aan hun buren en ook zij vertellen het weer rond. Samen dragen we iets positiefs bij aan het landschap." Bijkomend voordeel is dat Job – voor hij veldcoördinator was – zelf ooit meedeed aan de Stimuleringsregeling Landschap en dus ook de kant van de aanvrager kent. "Ik heb zelf advies ingewonnen bij mijn voorganger. Zo heb ik de poel op mijn perceel hersteld en heb ik een beheervergoeding voor de omringende bomen."

Job de Folter en Dirk Liebregts (Bron: Provincie Noord-Brabant)

Kansen voor agrariërs

Job ziet veel kansen voor onder meer stoppende boeren of boeren die een verandering in hun bedrijfsplan willen doorvoeren. "Denk aan locaties waar een kampeermogelijkheid wordt toegevoegd aan de boerderij, of waar ze de overstap willen maken naar extensivering. De Stimuleringsregeling Landschap helpt hierbij. Ze krijgen gratis plantgoed, een plan hoe en waar ze het moeten aanleggen en een beheervergoeding." Agrariërs dragen op deze manier bij aan de maatschappelijke opgaven én ze blijven een goede boterham verdienen.

Eerdere aanvragen

Welke maatregelen van StiLa 1.0 kun je terugzien in het Brabantse landschap?

Meer informatie

Kijk voor meer informatie over de subsidiemogelijkheden op Groenloket Brabant.

Tekst: Provincie Noord-Brabant
Beeld: Provincie Noord-Brabant; Brabants Landschap

Maaitips Staatsbosbeheer

Wie een maaimachine door een bloemrijk grasland ziet gaan, denkt al snel: "Zonde!" Of: "NU maaien? Is dat niet slecht voor de bijen?" Terechte vragen.

Maaien is juist één van de manieren om biodiversiteit te vergroten. Zo zit dat: graslanden bestaan bij de gratie van beheer. Door te maaien en het maaisel af te voeren, wordt de bodem voedselarmer. Daardoor krijgen meer verschillende planten de kans om te groeien. En juist die variatie zorgt voor meer insecten, vogels en andere dieren.

Tegelijkertijd heeft maaien ook impact. Daarom kijken boswachters en ecologen steeds naar hoe, wanneer en waar er gemaaid wordt. Denk aan gefaseerd maaien, faunastroken en het juiste moment op de dag.
Goed maaibeheer draait dus om balans: doen wat nodig is voor het landschap, met oog voor wat er leeft.
En het mooie is: die principes kun je ook toepassen in je eigen tuin.

Goede vraag. Hier is het eerlijke antwoord.
Het voelt tegenstrijdig, maar maaien is juist nodig om biodiversiteit te vergroten.
Zonder beheer wordt grasland uiteindelijk bos:

- maaien zorgt voor variatie;
- minder voedselrijke bodem;
- meer verschillende planten;
- meer insecten en vogels.

Maar insecten en kleine dieren kunnen worden geraakt en leefgebieden verdwijnen tijdelijk. Daarom is hoe je maalt cruciaal! Zo doen we dat in de praktijk:

- gefaseerd maaien;
- stroken laten staan (faunastroken);
- maaien op het juiste moment.

Ook jij kunt helpen:

- maai minder vaak;
- laat stukken staan;
- maai bewuster.

Kleine aanpassing, groot effect voor de biodiversiteit.

Bron: Staatsbosbeheer

Let op met maaien! Broedende patrijzen in bermen en randen

Vogelbescherming Nederland

Het is weer die tijd van het jaar: wegbermen vol wuivende grassen en klaprozen. En dan gaat het bij sommige mensen jeuken. De natuur moet bedwongen worden. In het agrarisch gebied, waar de natuur al is teruggedrongen tot de laatste randjes en kantjes, worden de bermen nu kaalgeschoren, terwijl juist daar patrijzen zitten te broeden op hun vijftien tot twintig eieren.

Zenderonderzoek in het Limburgse Ospel heeft opnieuw bevestigd dat patrijzen voornamelijk broeden in wegbermen en perceelranden. Van 73 gezenderde patrijzen kon de afgelopen jaren het nest gelokaliseerd worden. Maar liefst 42 nesten lagen in een berm of perceelrand. Het uitmaaien van nesten en kuikens in de zomer is een van de belangrijkste redenen voor de enorme achteruitgang van de patrijs.

In deze wegberm zat goed verscholen een patrijs te broeden. De 21 eieren kwamen uit op 14 juni (Bron: Willem Maris)

De eerste patrijzenkuikens komen half juni, na 24 dagen broeden, uit het ei. Maar als het nest voor die tijd is uitgemaaid moet de patrijshen weer een nieuw legsel produceren. De broedperiode van deze vervolglegsels loopt door tot ver in juli. Helaas krijgen patrijshennen vaak geen tweede kans omdat ze op het nest worden dood gemaaid.

Een broedende patrijzenhen op 16 juni, die het maaien van de wegberm weliswaar overleefd heeft, maar het nest sneuvelde spoedig daarna omdat het helemaal open en bloot lag (Bron: Willem Maris)

Let op klaprozen en kamille

Er zijn twee mooie ijkpunten om met broedende patrijzen rekening te houden. Wanneer de klaprozen bloeien start de broedperiode. En wanneer de kamille massaal bloeit, komen de eerste patrijzenkuikens uit het ei.

Klaprozen en kamille (Bron: Willem Maris)

En als er gemaaid wordt, voer altijd het maaisel af. Zo verschraal je de berm en zal het gras minder snel groeien. Dan hoeft er op de lange termijn vanzelf minder gemaaid te worden, wat veel vogels en vooral de patrijs ten goede komt.

Tekst: Willem Maris
Beeld: Mark Zekhuis, Saxifraga; Willem Maris

Fotocollage foto’s Wim Godding

Duizenden planten, bedoeld voor Keent, ingekuild tot het najaar

Foto’s in Keent van een prachtige maar doornige werkdag. De vorig jaar gevlochten hagen staan er mooi op

Wandel- en fietstochten met IVN-natuurgids

Vrijdag 3 juli
Zomeravond fietstocht Natuurgebied De Maashorst
19:30-21:30 uur, 20 km
Vertrek: Naaldhof, Docfalaan, Oss

Woensdag 15 juli
Natuurwandeling Seniorenwandeling met koffiepauze in de bossen bij Schaijk
Iedereen, van alle leeftijden is welkom
10:00-12:00 uur, 3 km
Vertrek: Boshut, Udensedreef, Schaijk

Zondag 16 augustus
Natuurwandeling Kuieren over de heide
10:00-12:00 uur
Vertrek: parkeerplaats bij Natuurtheater Hoessenbosch, Berghem

Zondag 30 augustus
Natuurwandeling Kleine kriebel beestjes
10:00-12:00 uur
Vertrek: Ossermeer, Macharenseweg, Oss
Kom op de fiets!

Thea Nijenhuis,
Coördinator IVN Natuurgidsen Oss

Natuurfestival Hoessenbosch (Fofo: Toon Hermans)

Laat Oss bloeien!

Het was de laatste dag van mei. Een mooie zondag, de laatste dag in een reeks zonovergoten, droge en warme dagen. Én de dag van het grote Hoessenbosch Natuurfestival in Berghem! De aanleiding voor dit festival was de prijswinnende documentaire Nieuw Leven voor de Maas van Mila Demmers en Emily Koppenrade van de Osse videofilmclub Oase. Een documentaire over het vele werk dat we langs de Maas verrichten om er een prachtig gebied voor mens en natuur van te maken. De film won vorig jaar de Supernova op het Landelijke Filmfestival (zeg maar een Gouden Kalf voor niet-professionele filmers), waar we zo ontzettend trots op waren dat we besloten dat zoveel mogelijk mensen de film zouden moeten zien. Niet alleen omdat wij zo blij waren met het resultaat, maar ook omdat iedereen in Oss en omgeving trots mag zijn op de prachtige ontwikkelingen voor nieuw leven langs de Maas. En hoe kun je dat nu het beste doen? Door een festival rondom de documentaire te organiseren in gemeente Oss! Een festival waarbij niet alleen de film te zien was, nee, een festival waar de natuur gevierd zou worden. Oss, met haar prachtige, bloemrijke bermen, omringende bossen en natuurlijk de Maas!
Ik kan je verklappen: niets is zo inspannend en spannend als het organiseren van een festival. Maar gelukkig waren veel organisaties meteen enthousiast om hun liefde voor de Osse natuur te etaleren. Er was van alles te doen voor de honderden bezoekers. Bij Landschapsbeheer Oss kon wie maar wilde een nestkast of insectenhotel in elkaar timmeren, de IVN-afdeling Oss vertelde mooie verhalen over bermplanten, K3 Delta gaf een kijkje achter de schermen over hoe kleiwinning en natuurontwikkeling samen kunnen gaan en bij Nicky's Kruid & Tuin werd uitgelegd hoe nuttig sommige plantensoorten zijn voor ons mensen. Wij stonden er ook, met een opgezette das en bever. Dat blijft elke keer fantastisch, de reactie van kinderen die een levensecht dier mogen aanraken. Verwondering pur sang. De dag vloog voorbij, en voordat ik het wist stonden we te proosten op een geweldig eerste Hoessenbosch Natuurfestival. Misschien is er wel een traditie geboren!
Tijdens de borrel ging het niet alleen over het festival. Er werden zorgen geuit. Het nieuwe college van Oss heeft op haar eerste dag direct geroepen dat ecologisch bermbeheer de prullenbak in gaat en dat veiligheid van de bermen nu voorop staat. Ik snap daar helemaal niets van. Het ecologisch beheer van de afgelopen jaren heeft juist al veel meer biodiversiteit opgeleverd en is veel goedkoper dan gewoon beheer. Wat zou duurder zijn: 20x per jaar de boel platmaaien of 2x per jaar maaien voor de natuur? En hoe onveilig is een berm vol bloemen eigenlijk? Niemand kon eigenlijk geloven dat het college echt deze keuze gaat maken om de goedkope, natuurrijke bermen in te wisselen voor duur, kaal gras. Iedereen was het erover eens: Laat Oss bloeien, nu en in de toekomst. Zodat de gemeente op het volgende Hoessenbosch Natuurfestival vol trots kan vertellen over de fantastische natuur in haar eigen bermen.

Lianne Schröder, Coördinator Natuurbeheer Noordoost-Brabant en Rijk van Nijmegen.

Boer Spierings
Mens | Dier | Natuur

OPENINGSTIJDEN:

MAANDAG:	12:00 -18:00
DI T/M DO:	9:00 – 18:00
VRIJDAG:	9:00 – 20:00
ZATERDAG:	9:00 – 17:00

BEKIJK ONZE WEBSITE VOOR UPDATES!

Oijenseweg 284 | 0412 450 459 | info@boerspierings.nl

MUIFEL
BROUWERIJ
Zin in een Muifelproeverij?
Bezoek ons nieuwe proeflokaal op de Vikingenweg 5 in Oss.
Open op afspraak 06 - 4056 0581
www.muifelbrouwerij.nl

van Liempd
Tuin & Parkmachines
Weijen 77a 5388 HM Nistelrode
T. 0412- 61 10 04
E. info@vanliempdtuinenpark.nl
Tuin & Bosbouwmachines
Beregeningsmaterialen
Gereedschappen
Service & Reparatie
www.vanliempdtuinenpark.nl

CHRISTIAN
chocolaterie patisserie
Bijzonder smaakvol!
Terwaenen 28
5341 DG Oss
@ossetrotse
Christian Chocolaterie Patisserie

DK
Nu ook op DONDERDAG
ZOTTE ZATERDAG
EXTRA* KORTING
OP DIESEL/BENZINE/LPG
(*Op basis van de DK brandstof adviesprijs. Deze korting vervangt de huidige korting)
Servicestation de Kock, Full-service tankstation aan de voorzijde. Self-service aan de achterzijde. 10L getankt, 2 euro korting op een wasprogramma naar keuze.
HESCHEWEG 223 OSS

Werkgroep Landschapsbeheer Oss
Werkdagen en mededelingen

Werkschema

Basisgroep Tolstraat
Werkdagen elke dinsdag en vrijdag of zaterdag volgens onderstaand schema.

Juli
zaterdag 4, vrijdag 10, vrijdag 17, vrijdag 24

Augustus
zaterdag 1, vrijdag 7, vrijdag 14, vrijdag 21, vrijdag 28

September
zaterdag 5, vrijdag 11, vrijdag 18, vrijdag 25

Tuinvrijwilligers Landerij VanTosse
Elke maandag t/m donderdag tussen 9:00 en 12:00 uur

Vrijwilligers Kessel
Neem contact op met coördinator Thijs Meulemans

Vrijwilligers Lithoijen
Neem contact op met coördinator Frans Heeren

Vrijwilligers Maasdonk
Neem contact op met coördinator Rob Boumans

Vrijwilligers Arboretum Geffen
Neem contact op met coördinator Jos de Veer

Werktijden
De werktijd op de werkdagen is van 9:00-12:30 uur. Werklocatie en verzamelplaats worden tijdig per mail bekend gemaakt. Ook langere werktijden en extra werkdagen worden per mail doorgegeven.

Inlichtingen en aan- of afmeldingen
Inlichtingen en aan- of afmeldingen kunt u mailen naar Tonnie van Hooff: tvh@werkplaatsnlc.nl. U kunt hem ook bellen: 06-37456820 (ook tijdens de werkdagen).

Klusjesochtend
Iedere dinsdag klusjesochtend op onze Landschapswerf aan de Tolstraat 3, 5342 NH Oss tussen 9.00-12.00 uur. Telefoon 0412-474322.

De reguliere werkdagen in de maand zijn vanaf nu: zaterdag, vrijdag, vrijdag, vrijdag en elke week dus ook op de dinsdag en vanaf nu ook klusjesdag op donderdag.

.

Mutaties Vrijwilligersgroep

Nieuwe vrijwilligers
Ursula van Bergen uit Geffen
Peter van Nistelrooij uit Oss

Vrijwilligers uitgeschreven
René Diepenhorst uit Berghem
Martin Dupont uit Oss
Rob van Erp uit Oss
André Miltenburg uit Oss
Kees Vermeulen uit Oss

Ursula

Actueel bestand

Groep Oss	144
Groep Maasdonk	23
Groep Kessel	16
Groep Arboretum	12
Groep Lithoijen	21
Totaal	216

In memoriam Ed Rozie

Met verdriet hebben we afscheid genomen van Ed Rozie.

Ed was jarenlang een enthousiaste tuinvrijwilliger op de dinsdag. Met zijn altijd goede humeur, zijn betrokkenheid en zijn gezellige praatjes was hij een vertrouwd gezicht voor iedereen. Voor Wim was hij het vaste maatje bij het watergeven van de bomen in het herinneringsbos.

Tien jaar geleden kreeg Ed de diagnose darmkanker. Na een succesvolle behandeling sprak hij zelf graag over de tien jaar "bonustijd" die hij daarna heeft gekregen.
Een jaar geleden verhuisde hij naar een nieuwe woning. Hoewel hij moeite had om zijn vertrouwde omgeving te verlaten zagen hij en zijn echtgenote in dat het moment onvermijdelijk was. Het mocht helaas voor hem te kort duren.

We zullen vooral zijn verhalen missen over het Oss van vroeger, die hij met zoveel plezier en enthousiasme vertelde.

Wij wensen zijn familie en dierbaren veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

Ed, bedankt voor je inzet, je warmte en je vriendschap. We zullen je missen.

Henk Smouter